

Co-funded by the Intelligent Energy Europe Programme of the European Union

ENERGETINIŲ PASLAUGŲ RINKŲ SKAIDRUMO DIDINIMAS IR EUROPINIS ŠIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO ELGESIO KODEKSAS

Vygandas Gaigalis, Romualdas Škėma,
Lietuvos energetikos institutas

Nuo 2013 m. balandžio Lietuvos energetikos instituto Efektyvaus energijos naudojimo tyrimų ir informacijos centras kartu su partneriais iš 20-ies Europos šalių (Čekijos, Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Slovėnijos, Švedijos, Belgijos, Austrijos, Bulgarijos, Italijos, Nyderlandų, Lenkijos, Portugalijos, Slovakijos, Ispanijos, Graikijos, Vengrijos, Danijos, Norvegijos, Latvijos ir Lietuvos) dalyvauja tarptautiniame projekte „Transparensence“ – Energetinių paslaugų rinkų skaidrumo didinimas (angl. *Increasing transparency of Energy service markets*), jis vykdomas pagal programą „Pažangi energetika Europai“. Projekto koordinatorius – Čekijos efektyvaus energijos vartojimo centras.

Europos Sąjungoje energijos vartojimo efektyvumo didinimo projektams finansuoti šiuo metu yra naudojamas „Sutarties dėl energijos vartojimo efektyvumo“ (angl. *Energy Performance Contracting – EPC*) modelis, kuris leidžia pasiekti gerų energijos taupymo rezultatų. Sutarties dėl energijos vartojimo efektyvumo, t. y. sutarties tarp naudos gavėjo ir paslaugos teikėjo (Energetinių paslaugų bendrovė, angl. *ESCO*) esminis bruožas – kad paslaugų teikėjas užtikrina (savo finansiniais ištekliais) sutartyje numatytą energijos sutaupymo kiekį, kuris bus pasiektas įdiegus užsakovui energiją taupančias priemones. Naudos gavėjas (užsakovas) už jam suteiktas paslaugas atsiskaito (visiškai ar iš dalies pagal abipusį susitarimą) ne iš karto, o per tam tikrą laiką (numatytą sutartyje) iš pajamų, gautų už faktiškai sutaupyta energiją (ar energijos išteklius).

Šio modelio taikymą bei jo plėtrą įpareigoja ir naujoji Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2012/27/ES. Šia direktyva numatoma bendra energijos vartojimo efektyvumo skatinimo Europos Sąjungoje priemonių sistema, siekiant užtikrinti, kad 2020 metais Sąjungoje būtų pasiektas tikslas 20 proc. efektyviau vartoti energiją ir sudarytos sąlygos vėliau dar labiau didinti energijos vartojimo efektyvumą.

Pagrindinis tarptautinio projekto „Transparensence“ tikslas – surinkti kuo išsamesnę informaciją apie energetinių paslaugų bendrovių veiklą Europos Sąjungoje, sudaryti sąlygas atskiroms šalims pasidalinti patirtimi apie minėtų bendrovių veiklos pasiekimus ir problemas.

Vykdamas projektą buvo parengtas energetinių paslaugų bendrovių elgesio kodeksas. Šio kodekso laikymasis padidina energetinių paslaugų bendrovių veiklos skaidrumą bei užtikrina suteikiamų paslaugų kokybę. Gauti rezultatai padidina žinias apie energetinių paslaugų bendrovių veiklą ir jų galimybes atskirose ES šalyse. Pagrindiniai klausimai, kurie buvo nagrinėjami projekte, pateikti schemeje.

Tipiniai tokių sutarčių vykdymo elementai yra:

- **Visiškas įgyvendinimas** – energetinių paslaugų bendrovė atlieka paslaugas nuo projekto parengimo iki jo galutinio įgyvendinimo bei nuolatinio energijos sutaupymo stebėjimo per visą sutarties laikotarpį.
- **Efektivos priemonės** – energetinių paslaugų bendrovė parenka efektyviausias energijos taupymo priemones.
- **Energijos taupymo garantija** – energetinių paslaugų bendrovė savo finansiniais ištekliais garantuoja sutartyje apibrėžtą energijos taupymą. Jei įgyvendinus projektą nepavyksta sutaupyti numatyto energijos kiekio, finansinius nuostolius apmoka energetinių paslaugų bendrovė.

Kas yra sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo?

Tai naudos gavėjo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės teikėjo sutartis, tikrinama ir stebima visą susitarimo laikotarpį, kai už investicijas (darbą, prekių ar paslaugų tiekimą) į tą priemonę mokama atsižvelgiant į **suderintą energijos vartojimo efektyvumo didinimo lygį ar kitą sutartą energinio naudingumo kriterijų, pvz., sutaupytas lėšas.**

Oficialus ES Direktyvos 2012/27/ES vertimas

Pagrindiniai sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo vykdytojai:

- gyvenamųjų ar visuomeninės paskirties pastatų valdytojai;
- privačių kompanijų savininkai;
- nacionalinės ir vietinės valdžios atstovai.

Naudodami sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo jūs galite:

- garantuoti sumažinti energijos suvartojimą pastate;
- pagerinti mikroklimatą pastate;
- sumažinti išlaidas pastato priežiūrai;
- padidinti pastato vertę.

SUTARTIS DĖL ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO

Sutarties dėl energijos vartojimo efektyvumo pavyzdinė forma buvo paruošta ir patvirtinta LR ūkio ministro 2008 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 4-511. Ši sutarties forma patvirtinta įgyvendinant 2006 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/32/ES.

Pagrindinis „Sutarties dėl energijos vartojimo efektyvumo“ skirtumas, palyginti su šiuo metu naudojamomis įvairios kitos formos sutartimis, yra tai, kad pasirašius minėtą sutartį paslaugų teikėjas garantuoja paslaugų gavėjui sutartyje numatytą energijos sutaupymo kiekį, kuris bus pasiektas įdiegus energijos taupymo priemones pas paslaugų gavėją. Jeigu realus sutaupyta energijos kiekis bus mažesnis negu numatytas sutartyje, patirtus finansinius nuostolius apmoka paslaugų teikėjas. Tokiu būdu paslaugų teikėjas (energetinių paslaugų bendrovė) prisiima visą techninę bei finansinę riziką, susijusią su energijos taupymo priemonių įdiegimu pas paslaugų gavėją.

2014 m. rugsėjo 11 d. Lietuvos energetikos institute vyko mokymai, skirti vadinamojo ESCO modelio taikymo įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumą didinančius projektus. Mokymuose buvo pristatyti „Sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo“ taikymo pagrindai, ES dokumentai, skatinantys energetinių paslaugų rinką ES šalyse, projektų, skirtų energijos vartojimo efektyvumui didinti, finansavimo schemas, jų paramos strategija ir kiti klausimai. Mokymuose dalyvavo Energetikos ministerijos, Energetikos agentūros, Viešųjų investicijų plėtros agentūros, Policijos departamento, energetinių paslaugų bendrovių, gyvenamųjų namų bendrijų ir kitų organizacijų atstovai.

Siekiant padidinti esamų energetinių paslaugų rinkos skaidrumą, projekto vykdymo metu buvo sukurtas **Europinis elgesio kodeksas**, skirtas energetinių paslaugų bendrovėms bei energijos vartotojams, kurie įgyvendins energijos vartojimo efektyvumą didinančius projektus, naudodami sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo.

Europinis elgesio kodeksas nustato pagrindines vertybes bei principus, kurie yra labai svarbūs norint sėkmingai parengti ir įgy-

vendinti projektus, skirtus energijos vartojimo efektyvumui didinti visose Europos šalyse. Elgesio kodeksas yra skirtas:

- **energetinių paslaugų teikėjams,**
- **energetinių paslaugų gavėjams ir energetinių paslaugų teikimo konsultantams.**

Energetinių paslaugų teikėjas, kuris vykdo veiklą naudodamas „Sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo“, paprastai yra energetinių paslaugų bendrovė. Tai juridinis asmuo, teikiantis energetines paslaugas arba kitas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones galutinio vartojimo įrenginiams vartotojo patalpose pagal energijos vartojimo sutartį, kurios išskirtinis bruožas yra sutaupyta energijos garantija („Transparens“ projekto partnerių apibrėžimas).

Elgesio kodeksas iš esmės yra principų, kurių bus laikomasi tiek iš paslaugų gavėjo, tiek iš paslaugų Teikėjo pusės, rinkinys, skirtas minėtų sutarčių paruošimui bei jų sėkmingam įgyvendinimui, siekiant įdiegti energiją taupančias priemones sėkmingai padidinti energijos vartojimo efektyvumą ir kartu sumažinti išlaidas už energijos vartojimą.

Elgesio kodeksas yra priemonė, užtikrinanti sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo ruošėjų bei jų įgyvendintojų profesionalumą. Ši priemonė tarnauja kaip veiklos kokybės indikatorius, leidžiantis įvertinti ir naujų, į rinką ateinančių energetinių paslaugų bendrovių profesionalumą.

Elgesio kodeksas yra ir energetinių paslaugų gavėjų veiklos kokybės indikatorius. Jis parodo, ko paslaugų gavėjas gali tikėtis ir reikalauti iš paslaugų teikėjo, taip pat kokių veiklos principų turi laikytis ir pats paslaugų gavėjas, siekiant, kad projektas būtų sėkmingai įgyvendintas ir kad abi sutartį pasirašiusios pusės neturėtų pretenzijų viena kitai. Elgesio kodekso laikymasis yra laisvanoriškas tarp sutarčių pasirašančių pusių. Juridiškai jis nėra privalomas.

PAGRINDINĖS EUROPINIO „SUTARČIŲ DĖL ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO“ ĮGYVENDINIMO ELGESIO KODEKSO NUOSTATOS

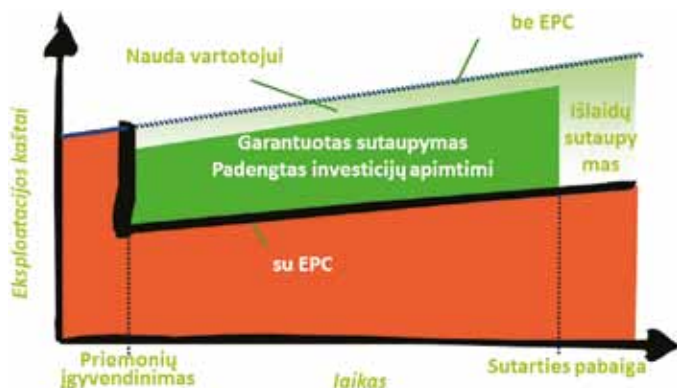
1. Paskirtis

Europinis elgesio kodeksas, skirtas sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo taikymui, nustato pagrindines vertybes bei principus, kurie yra labai svarbūs norint sėkmingai parengti ir įgyvendinti projektus, skirtus energijos vartojimo efektyvumui visose Europos šalyse didinti. Elgesio kodeksas pirmiausia nustato veiklos principus energetinių paslaugų teikėjams. Elgesio kodeksas taip pat yra paslaugų teikėjo atliekamas veiklos kokybės indikatorius paslaugų gavėjui. Jis parodo, ko paslaugų gavėjas gali tikėtis ir reikalauti iš paslaugų teikėjo, taip pat kokių veiklos principų turi laikytis ir pats paslaugų gavėjas, siekiant, kad projektas būtų sėkmingai įgyvendintas ir kad abi sutartį pasirašiusios pusės neturėtų pretenzijų viena kitai. Elgesio kodekso laikymasis yra laisvanoriškas tarp sutarčių pasirašančių pusių ir juridiškai nėra privalomas.

2. Vertybės

Elgesio kodeksas įvardina pagrindines vertybes, kurios daro teigiamą įtaką Europos energetinių paslaugų teikėjams, siekiantiems didinti energijos vartojimo efektyvumą. Pagrindinės vertybės, kurios apibūdina veiksmingą, skaidrą ir profesionalų požiūrį į sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo vadybą yra tokios:

Efektumas: energijos taupymas, ekonominis tikslingumas, darnumas (tvaramumas);

Mokymų dėl ESCO modelio taikymo pagrindų įgyvendinant efektyvaus energijos vartojimo projektus dalyviai

Profesionalumas: ekspertizė, aukštos kokybės darbas, sveikatos ir darbo sauga, gera reputacija, patikimumas, pagarba, reagavimas, objektyvumas;

Skaidrumas: vientisumas, atvirumas, ilgalaikis pobūdis, visos veiklos, įskaitant finansavimo šaltinių suradimą, skaidrumas, aiškus ir sąžiningas bendravimas.

3. Principai

Elgesio kodeksą sudaro 9 pagrindiniai principai, susiję su energijos vartojimo efektyvumą didinančių projektų įgyvendinimu, siekiant užtikrinti skaidrią, patikimą ir aukštos kokybės energetinių paslaugų rinką. Principuose yra vartojamas terminas „taupymas“, kuris apibrėžia ir energijos, ir lėšų už suvartotą energiją sutaupymą.

1. Projektai, skirti energijos vartojimo efektyvumui didinti, yra ekonomiškai tikslingi.

Ruošiant projektus, skirtus energijos vartojimo efektyvumui didinti, energetinių paslaugų teikėjo (energetinių paslaugų bendrovės) tikslas yra parinkti ekonominiu požiūriu geriausias energiją taupančias priemones. Tai tokios priemonės, kurios suteikia projektui didžiausią pridėtinę vertę ir atitinka užsakovo pageidavimus bei lūkesčius. Užsakovas už jam suteiktas paslaugas galėtų atsiskaityti ne iš karto, o per tam tikrą laikotarpį (numatytą sutartyje) iš pajamų, gautų už faktiškai sutaupyta energiją.

2. Energetinių paslaugų bendrovė (paslaugų teikėjas) prisiima visa techninę ir komercinę riziką.

Energetinių paslaugų bendrovė įgyvendindama projektą prisiima visą techninę, finansinę riziką ir garantuoja už gautus rezultatus per

visą sutarties laikotarpį. **Energetinių paslaugų bendrovė organizuoja projekto ir sutarties paruošimą, jo įgyvendinimą, taip minimizuoja finansinę užsakovo riziką.**

3. Energetinių paslaugų teikėjas garantuoja energijos sutaupymą, nustatytą sutartyje.

Įgyvendindamas sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo paslaugų teikėjas garantuoja paslaugų Gavėjui, kad įgyvendinus energijos taupymo priemones paslaugų gavėjas sutaupys sutartyje nurodytą energijos kiekį, kuris buvo paskaičiuotas pagal suderintą ir klientui priimtina metodiką. Jeigu sutaupytos energijos kiekis bus mažesnis, negu numatyta sutartyje, paslaugų gavėjo mokamas mokestis už energijos taupymo paslaugas teikėjui bus sumažintas dydžiu, lygiu gavėjo patirtoms išlaidoms dėl nesutaupyto energijos kiekio. Tai vykdoma per visą sutarties galiojimo laikotarpį.

Paslaugų gavėjas įpareigotas informuoti paslaugų teikėją apie visus pasikeitimus, liečiančius energijos vartojimą.

Sutartyje numatytas energijos sutaupymo dydis turi būti nustatomas sąžiningai, skaidriai, remiantis faktiniais dydžiais, pagal sutartyje numatytą metodiką.

4. Energetinių paslaugų teikėjas padeda vykdyti ilgalaikį energijos vartojimo valdymą.

Paslaugų teikėjas kartu su paslaugų gavėju nuolat palaiko ryšį su pastato šeimininkais ir gyventojais, prižiūrėdami, kad šiluma pastate būtų vartojama nepažeidžiant sutartyje numatytų sąlygų. Tokiu būdu yra pasiekiamas ir palaikomas sutartyje numatytas energijos sutaupymas.

5. Ilgalaikiai santykiai tarp paslaugų teikėjo ir paslaugų gavėjo teisingi bei adekvatūs.

Paslaugų teikėjas ir jų gavėjas veikia kartu kaip partneriai. Jie atvirai dalinasi informacija, liečiančia projekto paruošimą bei įgyvendinimą. Šios informacijos jie neperduoda kitoms šalims. Ir paslaugų teikėjas, ir jų gavėjas griežtai laikosi pasirašytos sutarties nuostatų.

Visa tai leidžia pasiekti sutartyje numatytų energijos sutaupymo rezultatų ir išsaugoti gerus santykius per visą sutarties laikotarpį.

6. Visi projekto paruošimo ir įgyvendinimo etapai yra skaidrūs.

Paslaugų teikėjas ir jų gavėjas vykdydami veiklą griežtai laikosi visų tos šalies, kurioje yra įgyvendinamas projektas, įstatymų bei kitų teisės aktų ir siekia išvengti bet kokių teisės aktų pažeidimų.

7. Energetinių paslaugų teikėjo parama ieškant finansavimo.

Paslaugų teikėjas padeda jų gavėjui rasti tinkamą finansavimo šaltinį, gali prisidėti savo lėšomis ar tarpininkauti gaunant paskolą iš trečios šalies. Paslaugų teikėjo finansinė parama nėra privaloma, tačiau ji gali labai rimtai prisidėti prie projekto sukūrimo ir jo įgyvendinimo.

8. Energijos efektyvumo didinimo projektai reikalauja kvalifikuotų vykdytojų.

Energijos efektyvumo didinimo projektų iniciatoriai ir vykdytojai privalo turėti aukštos kvalifikacijos personalą, kuris galėtų kokybiškai atlikti inžinerinį įvertinimą, projektavimą ir energiją taupančių priemonių įdiegimą. Šioje veikloje gali dalyvauti tik vykdytojai, kurie turi patirties ir specializuojasi įgyvendindami tokius projektus. Jeigu yra samdomi papildomi ekspertai, turi būti įsitikinta, kad jie turi reikiamą kvalifikaciją bei patirtį vykdyti tokius projektus. Paslaugų gavėjas gali naudotis specializuotų energetikos konsultantų pagalba. Gavėjo pasamdyti energetikos konsultantai gali vykdyti projekto įgyvendinimo stebėseną.

9. Paslaugų teikėjas pagrindinį dėmesį skiria darbų atlikimo kokybei.

Paslaugų teikėjas naudoja sertifikuotas procedūras, aukštos klasės prietaisus ir medžiagas, kooperuojasi su patikimais tiekėjais. Teikėjas laikosi verslo etikos, griežtai vykdo savo įsipareigojimus tiekėjams, paslaugų Gavėjams ir jų atstovams

Europinio elgesio kodekso nuostatos suderintos su 20-ties projekte dalyvaujančių šalių atstovais bei Europos energetinių paslaugų bendrovių asociacija ir Europos pažangios energetikos paslaugų teikimo konfederacija.

Daugiau informacijos apie projektą galima rasti projekto tinklalapyje www.transparence.eu.

Kontaktinis asmuo Lietuvoje:

Romualdas Škema, Lietuvos energetikos institutas

Tel. 8 37 401802

El. paštas: skema@mail.lei.lt

Projekto partneriai:

KONFERENCIJOS, PARODOS, MUGĖS PLANUODAMI SAVO IŠVYKAS PERŽVELKITE ŠIĄ INFORMACIJĄ

SAUSIS

Biomasės ir biodegalų tiekimo konferencija,

kuri vyks sausio 27-29 d.

Džakarta, Indonezija.

Info.: <http://www.cmtevents.com/aboutevent.aspx?ev=150101&>

Tarptautinė energetikos ir klimato kaitos konferencija,

kuri vyks sausio 27-29 d.

Vašingtonas, JAV.

Info.: <http://www.energyandclimatechange.org/>

Kasmetinė šilumos energetika ir technologijos konferencija,

kuri vyks sausio 29-30 d.

Kaunas, Lietuva.

Info.: <http://www.lei.lt/main.php?m=3&l=2705&k=1&i=0>

VASARIS

Pasaulio darnios energetikos dienos,

kurios vyks vasario 25-27 d.

Velsas, Austrija.

Info.: <http://www.wsed.at/en/world-sustainable-energy-days/>

4-oji tarptautinė „žalios“ energetikos konferencija,

kuri vyks vasario 14-15 d.

Amsterdamas, Nyderlandai.

Info.: <http://www.iccge.org/>

KOVAS

11-oji kasmetinė pietryčių Europos paroda dėl energijos efektyvumo ir atsinaujinančios energijos išteklių,

kuri vyks kovo 11-13 d.

Sofija, Bulgarija.

Info.: <http://viaexpo.com/en/pages/ee-re-exhibition>

BALANDIS

5-oji kasmetinė Europos dumblių biomasės konferencija,

kuri vyks balandžio 22-23 d.

Amsterdamas, Nyderlandai.

Info.: <http://www.wplgroup.com/aci/conferences/eu-eal5.asp>

37-asis kasmetinis Euroheat & Power kongresas.

Kuris vyks balandžio 27-28 d.

Talinas, Estija.

Info.: <http://www.ehpcongress.org/>